

Antonina Karpowicz-Zbińkowska: Ferrara Ensemble, Crawford Young, En douz chastel de Pavie

Muzyka okresu Ars subtilior znana jest m.in. z tego, że dąży w kierunku syntezy sztuk. Nie chodzi w niej tylko o brzmienie, równie ważny jest także artystyczny wyraz samego zapisu nutowego. Jednym z najbardziej znanych przykładów utworu-cacka plastycznego jest rękopis virelai „La harpe de melodie” – pisze Antonina Karpowicz-Zbińkowska w cyklu „Perły muzyki dawnej”.

Założony w 1983 r. przez amerykańskiego lutnistę i muzykologa Crawforda Younga zespół muzyki dawnej Ferrara Ensemble rekrutował się przez wiele lat spośród studentów słynnej Schola Cantorum Basiliensis. Jego ozdobą jest zwłaszcza śpiewaczka o zjawiskowym kontralcie - Lena Susanne Norin.

Zespół ten specjalizuje się w wykonawstwie muzyki średniowiecznej i renesansowej, szczególnie jednak w muzyce okresu Ars subtilior, czyli schyłku XIV w., której poświęcili kilka płyt. Ars subtilior był to specyficzny styl muzyczny wytworzony przez grupę kompozytorów związanych z papieskim dworem w Awignonie w czasie tzw. schizmy zachodniej.

Jest to muzyka bodaj czy nie najtrudniejsza i najbardziej wymagająca wykonawczo z całej muzyki dawnej, niezwykle kapryśna i niełatwa w odbiorze, dlatego trudno wykonać ją tak, by była strawna dla współczesnego ucha.

Jednym z kompozytorów okresu Ars subtilior był Philipoctus de Caserta (zm. pod koniec XIV w.), kompozytor i teoretyk muzyki, uważany za jednego z kompozytorów związanych z kulturą frankofońską i być może także z dworem awignońskim.

Ballada Caserty *De ma dolour* wykorzystuje tekst motetu najślawniejszego kompozytora francuskiego XIV wieku - Guillaume de Machauta - *Maugré mon cuer / De ma dolour / Quia amore langueo*.

Proszę zwrócić uwagę na doskonałe stopienie się głosów wokalistów, śpiewność i łagodne brzmienie:

De ma doulour (Ars Subtilior)

Muzyka okresu Ars subtilior znana jest m.in. z tego, że dąży w kierunku syntezy sztuk. Nie chodzi w niej tylko o brzmienie, równie ważny jest także artystyczny wyraz samego zapisu nutowego. Jednym z najbardziej znanych przykładów utworu-cacka plastycznego jest rękopis virelai *La harpe de melodie*, który to zapis jest utworzony na obrazku przedstawiającym harfę, nuty dwóch głosów są zapisane na strunach harfy, zaś trzeci głos został umieszczony na szarfie oplatającej harfę.

Autorem tego utworu jest Jacob de Senleches (ok. 1382 - 1395), franko-flamandzki kompozytor i nadworny harfista znanego z powieści Raspaila „Pierścień rybaka” antypapieża Pedra de Luny – Benedykta XIII.

Oto *La harpe de melodie* w niezrównanym wykonaniu Leny Susanne Norin:

La Harpe de melodie - Jacob de Senleches - Ars subtilior

Innym kompozytorem, nie związanym już bezpośrednio z dworem awignońskim, ale na pewno wzorującym się w początkowym okresie twórczości na Ars subtilior, był Johannes Ciconia (ok. 1370 - 1412), związany dłuższy czas z katedrą św. Antoniego w Padwie, jako jej kanonik.

Najbardziej znany utwór Ciconii *Le ray au soleil* jest to kanon. W rzeczywistości jest on zapisany jednogłosowo, ale dodana jest do tego zapisu informacja jak powinny być zaśpiewane (zagrane) pozostałe głosy, każdy z nich ma być w innym tempie, a pozostać mają w stosunku do siebie w proporcji 4 : 3 : 1. Jest to zatem swego rodzaju zagadka matematyczna, genialna konstrukcja, układanka, w której każdy głos, niczym trybik jakiejś maszyny, śpiewa tę samą melodię, ale w innym tempie, a wszystkie razem się zgadzają. A jednak to wielka sztuka zaśpiewać to tak, żeby nie sprawiać wrażenia chaosu. W tym

wykonaniu zrezygnowano z wykonania czysto wokalnego na rzecz zastąpienia jednego z głosów lutnią.

Johannes Ciconia / Le ray au soleyl

Pod tym linkiem można znaleźć całą playlistę, na które obok prezentowanej płyty znajdują się także trzy inne płyty zespołu Ferrara Ensemble z muzyką Ars subtilior, zebrane zostały one w zbioru pt.

Figures of harmony:

Helas pitié envers moy dort si fort

Antonina Karpowicz-Zbińkowska

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich
na lata 2018 – 2030

